

Nr 74.

Ankom till riksdagens kansli den 24 april 1934 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om anslag till täckande av uppkommen brist i Skorpatorp—Skrika dikningsföretag av år 1929.

(1:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 267 av herr *Nilsson, Petrus, m. fl.* samt II: 470 av herr *Heiding m. fl.* har hemställts, att riksdagen ville bevilja ett anslag av 14,630 kronor för täckande av den uppkomna bristen i Skorpatorp—Skrika dikningsföretag av år 1929 inom Kalmar län.

Beträffande de skäl, som åberopats som stöd för framställningen, får utskottet hänvisa till motionerna.

Över motionerna har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat utlåtanden från statskontoret och lantbruksstyrelsen.

Lantbruksstyrelsen har i sitt till utskottet avgivna yttrande först lämnat följande redogörelse rörande ifrågavarande torrlägningsföretag.

Syneförrättning angående företaget hölls åren 1927—1929 av numera avlidne lantbruksingenjören Torsten Jonzon. Förrättningen avslutades den 10 juni sistnämnda år. Kostnaden för torrlägningsarbetet beräknades vid syneförrättningen till 77,240 kronor. Härav belöpte 27,790 kronor, eller omkring 36 procent av hela kostnaden, på sprängning av i kostnadsförslaget upptagen bergmassa, inalles 3,970 kubikmeter. Båtnaden av företaget blev efter besvär över laga syneförrättningen genom beslut den 30 juni 1930 av vederbörande vattendomsstol nedsatt från 82,048 kronor 30 öre till 65,356 kronor 40 öre.

Ansökning om statsunderstöd till arbetets utförande inkom från företagets arbetsstyrelse till lantbruksstyrelsen den 16 april 1932. Redan vid en preliminär granskning av förslaget i lantbruksstyrelsen kunde det konstateras, att med hänsyn till det ur ekonomisk synpunkt ogynnsamma resultat, som de angående företaget uppgjorda kalkylerna visade, ett understödjande av företaget med statsmedel knappast kunde komma i fråga. Emellertid inkommo efter hand från företagets arbetsstyrelse, bestående av domänintendenten Joh. de Neergaard, förvaltaren Esaias Bengtsson, skogsförvaltaren Sten Bergström m. fl., upprepade framställningar om möjligast skyndsam behandling av den ingivna ansökningen på det att statsunderstöd snarast möjligt måtte kunna erhållas. I dessa skrivelser framhöll arbetsstyrelsen, att för lindrande av arbetslösheten i trakten en större arbetsstyrka hade anställts vid företaget, varigenom arbetet kunnat forceras, så att redan i förra delen av juni månad 1932

dotsamma vore utfört till omkring en tredjedel. Därjämte meddelade arbetsstyrelsen i skrivelse den 26 juli 1932, att arbetet hade, mot villkor att som arbetskraft användes arbetslösa från de kommuner, som företaget berörde, blivit av arbetsstyrelsen överlämnat till entreprenör mot en entreprenadsumma av 64,400 kronor.

Slutligen har arbetsstyrelsens ordförande i skrivelse till lantbruksstyrelsen den 12 september 1932 ytterligare framhållit behovet av att företaget erhöles understöd av statsmedel. Gent emot från lantbruksstyrelsens sida under ärendets behandling framförda betänkligheter i fråga om företagens ekonomiska berättigande har arbetsstyrelsens ordförande i sin sistberörda skrivelse gjort vissa uttalanden, vilka lantbruksstyrelsen finner sig böra här relatera. Sålunda anfördes i sagda skrivelse, bland annat, följande.

»Ehuru båtnadsvärdet understiger kostnaderna för företagens utförande, även då torrläggningskostnaden utgöres av den av oss antagna entreprenadsumman, anse vi dock, att särskilda skäl föreligga för erhållande av statsunderstöd till företagens genomförande.

Vi vilja då först hänvisa till lantbruksingenjörens i hans betänkande i ärendet den 3 februari 1932 anförda skäl, som vi vilja ytterligare understryka. Därjämte vilja vi framhålla, att arbetet hittills bedrivits med en arbetsstyrka av i genomsnitt 35 man, varav 30 man, förut arbetslösa, hela tiden hänvisats till arbetet från kommunens arbetslöshetskommitté. Dessa senare arbetare hade annars måst försörjas av kommunen med statshjälp, då de nu i stället försörja sig själva och därvid utföra ett synnerligen produktivt arbete. Även om statsunderstöd beviljas till företagens utförande, torde statshjälpen dock bliva mindre, än om statsunderstöd skulle utbetalas i vanlig form till de arbetslösa, och därjämte ej något arbete utfördes.

Därtill kommer, att såsom förut framhållits en del av intressenterna i företaget äro småbrukare, vilka omöjligen kunna deltaga i företagens kostnader utan erhållande av statsunderstöd till arbetenas utförande, och då företagens genomförande är ett oungångligt behov för de i företaget ingående för närvarande mycket försumpade markerna, om de skola kunna lämna något utbyte, och då markerna äro av godartad beskaffenhet, synes det oss vara en ännu större förlust, om de ej kunde bringas i utnyttjningsbart skick. Utan företagens genomförande torde avkomsten från desamma bliva ingen.

Av den bestämda entreprenadsumman har för närvarande utbetalts 38,000 kronor för därför utfört arbete, vilka medel vi måst anskaffa medelst lån, varför arbetena ej heller kunna avbrytas utan för intressenterna ruinerande betydelse.

I företaget ingår Kungl. Maj:t och kronan som delägare med över 59 procent, och äro kronomarkerna av mycket godartad beskaffenhet men för närvarande så försumpade, att de nu kunna anses värdelösa eller möjligen hava ett mindre värde såsom dålig betesmark, då de däremot efter företagens utförande bliva förstklassig åkermark, varför vi anse, att det även är av synnerligen stort intresse för staten, att företaget utföres.»

Från ordföranden i Döderhults sockens kommunalfullmäktige och stämman Uno Wijkström samt ordföranden i Fliseryds sockens kommunalfullmäktige och kommunalstämma K. Åström hade vidare till lantbruksstyrelsen inkommit en skrivelse av följande innehåll:

»Då undertecknade fått tillfälle taga del av ett yttrande, daterat den 12 september 1932, som arbetsstyrelsen för dikningsföretaget Skorpetorp—Skrika avser tillstålla kungl. lantbruksstyrelsen, vilja vi undertecknade understryka däri framförda skäl för företagets åtnjutande av bidrag i form av statsunderstöd.

Att företaget är behövtigt för tillvaratagande av avkastningsbar jord, framgår bäst därav, att ansökan om undersökning av företaget ingavs till länsstyrelsen i Kalmar redan 1923. Det bör därför ej förvåna, att flertalet intressenter, som för sin utkomst äro beroende av, att den jord de äga blir försatt i sådant skick att den kan giva skörd, ansett nuvarande tidpunkt lämplig för arbetets utförande.

Då såväl staten som kommunerna för närvarande måste utföra arbeten, som ur produktiv synpunkt äro mindre tillfredsställande, och som för lång tid framåt ej varit behövtiga, anse vi att ett arbete som förenämnda, som för många år tillbaka varit påkallat, och därtill är av produktiv art, bör vara självskrivet till erhållande av statshjälp, i all synnerhet, då som här är fallet, arbetet utförts av arbetslösa som stat och kommun annars måst bidraga att försörja.»

Därefter har *lantbruksstyrelsen* för egen del yttrat följande:

I det läge, vari ärendet sålunda kommit genom arbetsstyrelsens åtgärd, att, utan att avvakta resultatet av den ingivna ansöknigen om statsunderstöd, igångsätta arbetet och nedläggga avsevärda belopp för dess bedrivande, ansåg sig lantbruksstyrelsen icke kunna underlåta att hos Kungl. Maj:t tillstyrka nämnda ansökning. Efter av lantbruksstyrelsen den 31 oktober 1932 i sådant avseende gjord framställning beviljade Kungl. Maj:t genom beslut den 28 november 1932 till företaget statsunderstöd med sammanlagt 64,440 kronor. Härav utgjordes 32,670 kronor, motsvarande i avrundat tal 50 procent av företagets till 65,356 kronor 40 öre reducerade båtnadsvärde, av statsbidrag från statens avdikningsanslag samt 31,770 kronor av lån från statens avdikningslånefond, vilket sistnämnda belopp motsvarade i avrundat tal lånesökandenas återstående båtnadsvärde, efter avdrag av på dem belöpande andel i statsbidraget.

Framhållas borde, att, enär det till nu ifrågavarande torrläggningsföretag beviljade lånet från avdikningslånefonden skulle börja amorteras först år 1940, företaget icke återfunnes bland de ur ekonomisk synpunkt mer eller mindre tvivelaktiga torrläggningsföretag angående vilka lantbruksstyrelsen till Kungl. Maj:t avgivit utlåtande den 24 januari 1934.

Av det ovan anförda framginge, att företagets arbetsstyrelse vid tidpunkten för arbetets igångsättande icke varit omedveten om företagets ur ekonomisk synpunkt synnerligen svaga läge. Full klarhet i detta avseende måste nämligen hava vunnits redan genom vattendomstolens utslag den 30 juni 1930, eller närmare två år före arbetets igångsättande. Vidare syntes det vara uppenbart, att ett av de huvudsakliga skälen till att företaget oaktat dess svaga ekonomiska ställning likväl kommit till stånd vore att söka i den omständigheten, att vid detsamma kunnat beredas arbetstillfällen åt arbetslösa.

Att sedermera under arbetets utförande uppstått oförutsedda arbetssvårigheter genom förekomst av större bergmassa och mera svårarbetade jordarter, än vad arbetsplanen utvisade, hade givetvis bidragit till att ytterligare förvärra företagets redan förut svaga ekonomi. Med avseende härå finge emellertid framhållas, att även med inräkning av den genom nämnda omständigheter uppkomna merutgiften, uppgående till 14,630 kro-

nor,¹ sammanlagda arbetskostnaden för företaget, eller (64,400 + 14,630 =) 79,030 kronor, i allt fall överstege den vid syneförrättningen beräknade arbetskostnaden, 77,240 kronor, med allenast 1,790 kronor eller omkring 2.3 procent. Det torde jämväl kunna antagas, att arbetets forcering för beredande av arbetstillfällen åt arbetslösa i detta liksom i andra liknande fall bidragit till att öka arbetskostnaderna utöver vad som blivit fallet, om företaget kunnat utföras under från ifrågavarande synpunkt lugnare förhållanden.

Med hänsyn till dessa omständigheter måste lantbruksstyrelsen för sin del finna det mycket tveksamt, huruvida ett ytterligare understödjande av företaget med statsmedel borde överhuvud komma ifråga. Därest likväl så funnes böra ske, syntes för ändamålet böra anlitas sådana medel, som stöde till disposition för lindrande av arbetslösheten. Därvid torde det för innevarande budgetår tillgängliga anslaget för utförande av torrlägningsföretag, ägnade att motverka arbetslösheten, böra i främsta rummet komma i fråga. Under denna förutsättning syntes understödet böra utgå i form av statsbidrag till täckande av den i motionerna omnämnda merkostnaden, 14,630 kronor.

Domänstyrelsen har i ett med statskontorets utlåtande överlämnat yttrande framhållit, hurusom styrelsen motsatt sig att ifrågavarande företag, som berörde viss kronoegendom, skulle komma till utförande, då det icke kunde anses ekonomiskt bärigt. Vidare har styrelsen erinrat, att genom brev den 9 mars 1934 Kungl. Maj:t med riksdagen förordnat om försäljning av ifrågavarande kronoegendom med tillträdesrätt den 14 mars 1935 under villkor bland annat, att köparen skulle ensam ansvara för samtliga kronoegendomen ävilande kostnader för egendomen berörande torrlägningsföretag.

Statskontoret har först framhållit, att av i ärendet meddelade upplysningar framginge,

att ifrågavarande torrlägningsföretag vid den på förhand verkställda syneförrättningen beräknats draga en kostnad av 77,240 kronor;

att företagets båtnad samtidigt uppskattats till ett värde av 82,048 kronor 30 öre, men att detta båtnadsvärde efter besvär hos vederbörande vattendomstol nedbringats med 20 procent till 65,356 kronor 40 öre;

att domänstyrelsen, som för kronans räkning påförts delaktighet i kostnaderna för företaget med 45,590 kronor 16 öre mot ett slutligen fastställt båtnadsvärde av 38,696 kronor 20 öre, motsatt sig, att företaget skulle komma till utförande, då det icke kunde anses ekonomiskt bärigt;

att lantbruksstyrelsen, sedan ansökning om understöd den 16 april 1932 inkommit till styrelsen, redan vid en preliminär granskning av företaget konstaterat, att med hänsyn till det ur ekonomisk synpunkt ogynnsamma resultat, som de för företaget uppgjorda kalkylerna visade, ett understödjande av företaget med statsmedel knappast kunde komma ifråga;

att företagets arbetsstyrelse, oaktat den på förhand varit underkunnig om denna lantbruksstyrelsens uppfattning, igångsatt och med inemot hälften av genom entreprenad avtalade kostnadssumman fullföljt arbetet, innan lantbruksstyrelsen fattat slutlig ståndpunkt till nyssnämnda ansökningsärende;

¹ Detta belopp har, efter hänskjutande till skiljedom, arbetsstyrelsen för företaget den 14 september 1933 ålagts utgiva till entreprenören.

att lantbruksstyrelsen i det läge, vari ärendet sålunda genom arbetsstyrelsens åtgärder kommit, ansett sig icke kunna underlåta att hos Kungl. Maj:t tillstyrka ansökningen;

att det genom Kungl. Maj:ts beslut den 28 november 1932 anvisade statsunderstödet å 64,440 kronor, varav 32,670 kronor såsom statsbidrag och 31,770 kronor såsom lån, torde motsvara det högsta belopp, varmed dylikt understöd enligt av riksdagen fastställda grunder kunnat utgå;

samt att de verkliga kostnaderna för företaget — 79,030 kronor — endast oväsentligt överskridit de vid synförrättningen beräknade — 77,240 kronor.

Därefter har statskontoret för egen del yttrat följande.

På grund av vad i ärendet sålunda förekommit, finge statskontoret för sin del bestämt avstyrka bifall till motionärernas hemställan. Ett ytterligare understödande från statens sida av ifrågavarande företag skulle enligt statskontorets mening, med hänsyn till det sätt, varpå företaget genomförts, kunna medföra betänkliga konsekvenser. Ämbetsverket ville därjämte fästa utskottets uppmärksamhet på, att i föreliggande fall endast en del av intressenterna av arbetsstyrelsens ordförande uppgåves vara mindre bemedlade småbrukare. Några mera ingående upplysningar angående intressenternas ekonomiska förhållanden förelåge i övrigt icke.

Lantbruksstyrelsen har uttalat, att styrelsen med hänsyn till förekomna omständigheter beträffande ifrågavarande företag ställde sig mycket tveksam, huruvida ett ytterligare understödande av företaget i fråga med statsmedel överhuvud borde ifrågakomma, och statskontoret har, under framhållande att ett ytterligare sådant understödande skulle kunna medföra betänkliga konsekvenser, bestämt avstyrkt motionärernas hemställan. I betraktande av omständigheterna i ärendet och vad de hörda myndigheterna anfört finner sig utskottet icke böra biträda motionerna.

Utskottet hemställer sålunda,

att förevarande motioner I:267 och II:470 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 24 april 1934.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.